

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN UMUTSUZLUK DÜZEYİ İLE İŞ DENEYİMİ VE İŞ BULMA BEKLENTİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN SINIF DÜZEYİNDE İNCELENMESİ

Özlem ERGÜT¹

ÖZET

Genel olarak geleceğe yönelik olumsuz beklentiler olarak tanımlanan umutsuzluk, önemli psikolojik risk faktörlerinden biridir. Üniversite öğrencilerinin gerek eğitim hayatları boyunca karşılaştığı zorluklar gerekse mezun olduktan sonra ne iş yapacakları konusunda bilgiye sahip olmamaları ve iş bulamama kaygısı gençlerin geleceğe yönelik beklentilerini olumsuz yönde etkileyerek umutsuzluğa kapılmalarına yol açmaktadır. Öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin incelenerek, sebep olan faktörlerin belirlenmesi, öğrencilerin geleceğe umutla bakmalarında öneriler getirilmesi açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeyinin belirlenmesi, iş bulma ümidi, iş deneyimi ile umutsuzluk düzeyi arasında bir ilişki olup olmadığının ortaya konulmasıdır. Bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak, sadece üniversitenin son sınıf öğrencileri değil aynı zamanda ara sınıf öğrencileri de araştırmaya dahil edilmişlerdir. Ekonometri bölümü öğrencilerinin “Beck Umutsuzluk Ölçeği” kullanılarak bulunan umutsuzluk puanları değerlendirildiğinde hafif umutsuzluk düzeyinde oldukları bulunmuştur. Umutsuzluk düzeyinde iş bulma ümidi ve iş bulmayı ümit edilen süre açısından anlamlı bir fark olduğu saptanırken; cinsiyet, iş deneyimi açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Umutsuzluk, İş Bulma Ümidi, Üniversite Öğrencileri

¹ Özlem Ergüt, Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Ekonometri Bölümü,
ozlem.ergut@marmara.edu.tr, 0000-0002-4076- 8343

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN UNIVERSITY STUDENTS' HOPELESSNESS LEVEL WITH JOB EXPERIENCE AND JOB FINDING EXPECTATIONS AT GRADE LEVEL

ABSTRACT

Hopelessness, defined as negative expectations for the future, is one of the most important psychological risk factors. The difficulties faced by university students, as well as their lack of knowledge about what to do after graduation, and their anxiety of finding a job, leading to hopelessness. The aim of this study is to determine the level of hopelessness and to find out whether there is a relationship between the hope of finding a job, the work experience and the level of hopelessness. Senior and middle class students of university department of Econometrics were included in the study. When the hopelessness scores of the students were evaluated, it was found that they were at the level of mild hopelessness. There was a significant difference in the level of hope to find a job and the time expected to find a job; there wasn't significant difference in gender and work experience.

Keywords: Hopelessness, Employment Expectance, University Students

1. GİRİŞ

Türk Dil Kurumu Genel Türkçe Sözlükte “ummaktan doğan duygu” ve “olması beklenen veya olacağı düşünülen şey” olarak tanımlanan umut, varoluşundan bugüne insanoğlunun hayatta kalmasını sağlayan, iyilik halini güçlendiren ve ruh sağlığını destekleyen süreçlerde aktif olarak kullanılan kavramlardan biridir (Tarhan ve Bacanlı, 2015: 2). Umut ve umutsuzluk kavramları iki ayrı yapı olup; umutsuzluk gelecekteki deneyimlerin veya sonuçların beklentisine odaklanırken, umut başarılı hedef arayışının geçmiş ve şimdiki deneyimlerine odaklanır (Huen, Ip, Ho ve Yip, 2015:2). Genel olarak bakıldığında, umutsuzluk geçmiş yaşantılara bağlı olarak geleceğe dönük karamsarlık, olumsuz beklentilerin bir sonucu olarak amaçsızlık, isteksizlik bir şeyi başaramayacağına dönük inançsızlık şeklinde gözlemlenen bilişsel temelli olumsuz duygu durumudur (Yalçın ve Açıkgöz, 2014: 260). Gelecekle ilgili olumsuz inanç ve beklentiler olarak tanımlanan umutsuzluk iki temel unsurdan oluşmaktadır: (1) sonuçlar hakkındaki olumsuz beklentiler, (2) böyle bir sonucun değişmesine ilişkin çaresizlik beklentileridir (Zhou, Chen, Liu, Lu ve Su, 2013: 1512).

Üniversite sayısındaki artış paralelinde mezun sayılarındaki artışı da beraberinde getirmektedir. Rekabetin yoğun olarak yaşandığı iş dünyasında kendilerine bir yer bulabilmek isteyen öğrencilerin yaşadıkları sosyal ve ekonomik sorunlar, gelecek endişesi ve işsizlik kaygısı umutsuzluğa yol açabilmektedir. Üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen en önemli faktörler işgücü piyasası ile ilgili deneyim ve işsizliğe ilişkin algıları gelmektedir (Dursun ve Aytaç, 2009: 73).

İşsizlik oranları incelendiğinde özellikle eğitilmiş gençlerde görülen bu orandaki artış, üniversitelerden mezun olacak olan öğrencilerin işsiz kalma kaygısını beraberinde getirmektedir. Türkiye’de 15 ve daha yukarı yaşta kişilerde 2019 yılı Mayıs ayında işsizlik geçen yılın aynı dönemine göre %12,8 olarak gerçekleşirken, genç nüfusta işsizlik oranı ise %23,3 olmuştur. Üniversite mezunları arasında işsizlik oranı %12,4 olup genel işsizlik oranına yakın bir seyir izlemektedir (TÜİK, 2019). Öğrencilerin gerek eğitim hayatı boyunca karşılaştığı zorluklar gerekse mezun olduktan sonra iş bulamama kaygısı, geleceğe yönelik karamsar beklenti umutsuzluk düzeyini etkileyebilmektedir.

İyi bir geleceğin temellerini teknolojik gelişmeleri takip edip bunları kullanabilen, bilgiye nasıl ulaşacağını bilen, üretebilen ve yapabilecekleri konusunda kendisine inanan bireyler oluşturmaktadır (Şengül ve Güner, 2012: 1). Kişilerin özellikle gençlerin geleceğe yönelik olumlu beklentileri, hayalleri ve umutları hem kendisine hem de çevresine yapacağı katkılarındaki artışı da paralelinde getirecektir. Bu sebeple öğrencilerin umutsuzluk düzeyi, iş bulma ümidi, iş önceliği ve işgücü piyasasına yönelik beklentilerinin incelenip analiz edilmesi hem kişilerin hem de toplumun gelişimi için önemli konu başlıkları arasında yer almaktadır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeyini ve çeşitli değişkenlerle olan ilişkini belirlemeye yönelik yapılan çok sayıda çalışmaya rastlamak mümkündür.

Poch, Villar, Caparros, Juan, Cornella, Perez (2004), İspanya’daki üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeyini belirlemek ve umutsuzluk düzeyi ile üniversiteye adaptasyon arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla farklı fakültelerde okuyan 1277, 1. ve 2. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışma sonucunda öğrencilerin %13,9’nun orta veya şiddetli umutsuzluk düzeyi gösterdiğini

saptamışlardır. Ayrıca umutsuzluk düzeyi daha yüksek olan öğrencilerin üniversite hayatının farklı yönlerinden memnun olmadığı, ders dışı eğitim faaliyetlerine daha az zaman harcadıkları ve sınavlara girme olasılıkları daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Duman, Taşgın ve Özdağ (2009), Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spor Yöneticiliği bölümünde okuyan öğrencilerin çeşitli değişkenler açısından umutsuzluk düzeylerini inceledikleri çalışmada gelir ve cinsiyet değişkeninin umutsuzluk düzeyi üzerinde etkili faktörler olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Hanna, White, Lyons, Mcparland, Shannon, Mulholland (2011), Beck Umutsuzluk Ölçeği'nin faktör yapısını doğrulamak amacıyla Queen Üniversitesinde psikoloji ve tıp öğrencileri öğrencileriyle bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Önceki çalışmalardan faktör bulgularına dayanarak, bir, iki ve üç faktörlü modelleri test etmek için 13 ayrı doğrulayıcı faktör modeli belirlenmiş ve tahmin etmişlerdir. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin tek faktörlü bir umutsuzluk modelini en iyi ölçtüğünü gösterdiğini saptamışlardır.

Dursun ve Aytaç (2012) üniversite son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk ve kaygı düzeyini ortaya çıkarmak amacıyla 275 öğrenci ile gerçekleştirdikleri anket çalışması sonucunda umutsuzluk düzeyinin erkek öğrencilerde kızlara göre ve iş deneyimi olan öğrencilerde olmayanlara göre daha düşük olduğunu saptamışlardır.

Doğan (2012), umutsuzluk düzeyinin cinsiyet değişkeni ve sınıf düzeyi açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla 198 resim öğretmeni adayı öğrenci ile gerçekleştirdiği çalışma sonucunda öğrencilerin düşük umutsuzluk düzeyine sahip olduğu, cinsiyet ve sınıf düzeyleri bakımından umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Lester (2013), Beck Umutsuzluk Ölçeği'ni lisans öğrencilerine uygulayan tüm araştırmalar için bir araştırma gerçekleştirmiştir. 61 tanesi Amerika Birleşik Devletleri, 28 tanesi diğer ülkelerde gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda Amerikalı öğrencilerin diğer ülkelerdeki öğrencilerden önemli ölçüde düşük olduğu ve Amerikalı öğrencilerin umutsuz puanlarının 1978'den 2010'a küçük ama anlamlı bir yükseliş gösterdiğini bulmuştur.

Üstün, Dedekoç, Kavalalı, Öztürk, Sapçı, Can (2014), üniversite son sınıf öğrencilerinin iş bulmaya ilişkin umutsuzluk düzeylerini incelemek amacıyla 688 son sınıf öğrencisiyle gerçekleştirdikleri anket sonucunda umutsuzluk düzeyinin bölüm bazında farklılaştığı ve erkek

öğrencilerin kız öğrencilere göre umutsuzluk puanlarının daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Atroszko, Wyszomirska-Góra ve Wenta (2014), kız öğrencilerde umutsuzluk ile başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiyi incelemek için Polonya üniversitelerindeki 532 kız öğrenci ile gerçekleştirdikleri çalışma sonucunda, çoğunlukla işlevsiz başa çıkma stratejileri ile umutsuzluk arasındaki pozitif ilişki; uyarlanabilir başa çıkma stratejileri ile umutsuzluk arasındaki negatif ilişki hakkındaki hipotezleri doğrulamışlardır.

Khormaie, Farmani, Soltani (2014), kişilik özellikleri, sabır ile umutsuzluk düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 516 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdikleri çalışmada uyguladıkları regresyon analizi sonucunda kişiliğin ve sabrın umutsuzluğun öngörülmesinde önemli değişkenler olduğunu saptamışlardır.

Aslan (2015), gençlerin umutsuzluk ve kaygı düzeylerini belirleyebilmek amacıyla 751 üniversite son sınıf öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışma sonucunda öğrencilerin cinsiyet ile kaygı, akademik başarı düzeyleri ile umutsuzluk, fakülte düzeyleri ile sürekli kaygı, iş deneyimi ile kaygı ve umutsuzluk, alınan eğitime uygun bir iş bulabilmek için geçmesi beklenen süre ile umutsuzluk ve sürekli kaygı, alınan eğitimin iş yaşamına başlangıç için yeterliliği ile kaygı ve umutsuzluk puanları arasında anlamlı farklılıklar bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

Akçöltekin (2016) sosyo-demografik değişkenler açısından biyoloji bölümündeki öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini incelemiş; medeni durum, alınan eğitimin evrensel boyutta iş imkanı sağlayacağını düşünme ve alanı ile ilgili lisansüstü eğitim yapmayı düşünme değişkenlerinin anlamlı bir farklılığa yol açtığını saptamıştır.

Kula ve Saraç (2017), bir üniversitenin dördüncü sınıfındaki öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda; umutsuzluk düzeyinin fakülte/yüksekokul, cinsiyet, anne-baba tutumu ve aylık gelir değişkenlerine göre farklılaştığı ama barınılan yer değişkenine göre farklılık göstermediğini belirlemişlerdir.

Kula ve Saraç (2017), bir devlet üniversitesinin Fen Edebiyat Fakültesi'nden son sınıf öğrencilerinin gelecekteki kaygı ve umutsuzluk seviyelerini araştırmak amacıyla gerçekleştirdikleri anket çalışması sonucunda, öğrencilerin sürekli kaygı düzeyleri arasında cinsiyet ve

konaklama değişkenleri açısından farklılıklar bulunurken; eğitim durumu, bölüm, ağırlıklı not ortalaması ve ebeveyn tutum değişkenleri açısından farklılıklar bulunmamıştır. Öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri ile bölüm ve ebeveyn tutum değişkenleri arasındaki farklar gözlemlenirken, cinsiyet, eğitim durumu, ağırlıklı not ortalaması ve konaklama çeşitliliği açısından fark olmadığını saptamışlardır.

Duman, İmre ve Mısırlı (2019), üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtma ve umutsuzluk düzeylerini soyo-demografik değişkenler açısından incelemişler, bilişsel çarpıtma ve umutsuzluk düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulamamışlardır.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI

Bu çalışmada Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri bölümünde öğrenim gören öğrencilerin umutsuzluk düzeyini ortaya çıkarılması ve öğrencilerin umutsuzluk düzeyinde iş bulma ümidi, iş deneyimi, iş bulabilmeyi ümit edilen süre değişkenleri açısından fark olup olmadığının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Veri Setinin Oluşturulması

Belirlenen amaç doğrultusunda üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerini ölçmek için Beck ve diğerleri (1974) tarafından geliştirilen “Beck Umutsuzluk Ölçeği” kullanılmıştır. Diğer çalışmalardan farklı olarak, araştırmanın örnekleme sadece Ekonometri bölümünde okuyan son sınıf öğrencileri değil aynı zamanda 2. ve 3. sınıf öğrencileri de dahil edilmiştir. Böylece sınıf düzeyinde de öğrencilerin umutsuzluk seviyelerini karşılaştırma fırsatı bulunacaktır. Verilerin toplanmasında anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci bölüm işgücü piyasasına ait beklenti, deneyimler ve akademik başarı düzeyi gibi bilgilere ilişkin sorulardan meydana gelmektedir. Ankette iş önceliği ile ilgili soru Dursun ve Aytaç (2012) çalışmasından; işsizlik kaygısının sebeplerini belirlemek için yöneltilen soru ise Tayfun ve Korkmaz (2016) işsizlik kaygı ölçeğinin boyutlarından yararlanılarak belirlenmiştir. Anketin ikinci bölümünde Beck Umutsuzluk Ölçeği; son bölümde ise öğrencilerin yaş, cinsiyet, mezun olunan lise türü gibi kişisel bilgileri yer almaktadır.

Beck Umutsuzluk Ölçeği

Beck, Lester ve Trexler (1974) tarafından geliştirilen Umutsuzluk Ölçeği, karamsarlığın boyutunu değerlendirmek için doğru-yanlış olarak işaretlenen 20 adet ifadeden (madde) oluşmaktadır (Beck, Steer, Kovacs ve Garrison, 1985). Türkçeye çevirisi Seber (1991) tarafından yapılan

ölçeğin güvenilirliği için Cronbach alpha katsayısı 0,86 olarak bulunmuş, Durak ve Palabıyıköğlü (1994) tarafından yapılan çalışmada ölçeğin geçerliliğine, güvenilirliğine ve faktör yapısına ilişkin daha ayrıntılı bilgiler elde edilmiştir.

Ölçekte yer alan ifadelerden 11 doğru, 9 yanlış yanıt anahtarı vardır. Bunlardan 2, 4, 7, 9,11, 12, 14,16, 17, 18, 20. sorulara verilen yanıt evet ise 1 puan; 1, 3, 5, 6, 8, 10, 13, 15 ve 19. sorulara verilen cevaplar hayır ise 1 puan verilmektedir. Bunların aksine verilen cevaplarda ise “0” puan verilmektedir (Dursun ve Aytaç; 2012: 377). Negatif ifadeli maddelerde yeniden kodlama yapıldıktan sonra elde edilen toplam puan umutsuzluk puanını oluşturmaktadır.

Ölçeği oluşturan ifadeler üç alt boyutta incelenmektedir. Ölçekte; 1., 6., 13., 15., 19. maddeler gelecekle ilgili duyguları; 2., 3., 9., 11., 12., 16., 17., 20. maddeler motivasyon kaybını ve 4., 7., 8., 14. ve 18. maddeler gelecekle ilgili beklentileri ifade etmektedir (Seber, Dilbaz, Kaptanoğlu ve Tekin, 1993: 140). Ölçekten alınabilecek puanlar 0-20 arasında değişmektedir. Alınan puanın yüksek olması bireydeki umutsuzluğun yüksek olduğunu göstermektedir (Duman, Taşgın ve Özdağ, 2009: 28). Elde edilen toplam puanın 0-3 arası olması umutsuzluğun minimum, 4-8 arası hafif umutsuzluk, 9-14 arası orta seviyede umutsuzluk, 15-20 arası şiddetli umutsuzluk olduğunu göstermektedir (Kliem, Lohmann, Mößle ve Brähler, 2018: 110).

4. ANALİZ VE BULGULAR

Verilerin analizinde SPSS paket programından yararlanılmıştır. Öncelikli olarak öğrencilerin umutsuzluk düzeyini ölçülmeye çalışılmıştır. Sonraki aşamada, katılımcıların umutsuzluk düzeyinde belirlenen değişkenler açısından fark olup olmadığının araştırılmasında ise t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

İlk olarak araştırmaya katılan öğrencilerin profilini ortaya koymak amacıyla Tablo 1’de öğrencilerin demografik özelliklerine ait bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

		Kişi sayısı	%			Kişi sayısı	%
<i>Cinsiyet</i>	Kadın	110	68,75	<i>Anne eğitim</i>	Okur-yazar değil	8	5

	Erkek	50	31,25	<i>düzeyi</i>	İlk okul mezunu	52	32,5
<i>Yaş</i>	18-20	37	23,12		Ortaokul mezunu	42	26,25
	21-23	110	68,75		Lise mezunu	41	25,63
	24-27	13	8,125		Yüksek okul/ Üniversite mezunu	16	10,01
<i>Lise türü</i>	Anadolu lisesi	90	56,60		Lisansüstü	1	0,63
	Genel lise	40	25,66	<i>Baba eğitim düzeyi</i>	Okur-yazar değil	1	0,63
	İmam hatip lisesi	7	4,40		İlk okul mezunu	37	23,13
	Anadolu öğretmen lisesi	4	2,52		Ortaokul mezunu	35	21,88
	Temel lise	18	11,32		Lise mezunu	51	31,88
					Yüksek okul/ Üniversite mezunu	35	21,88
<i>Yaşanılan yer</i>	Devlet yurdu	14	8,75	Lisansüstü	1	0,63	
	Özel yurt	5	3,13	<i>Kardeş sayısı</i>	0	14	8,75
	Eşle birlikte	3	1,88		1	71	44,38
	Tek başına	8	5		2	46	28,75
	Anneyle birlikte	10	6,25		3	16	10
	Ablayla/ağabeyle	4	2,5				

	birlikte						
	Anne ve babayla birlikte	101	63,13		4+	13	8,12
	Arkadaşla birlikte	10	6,25	Sınıf	2	50	31,25
	Akrabayla birlikte	5	3,13		3	50	31,25
					4	60	37,5

Tablo 1’de görüldüğü gibi ankete katılan 160 öğrencinin %68,75’i kız, %31,25’i erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Ankete en çok katılım 21-23 yaş aralığındandır. Öğrencilerin %56,60’ı Anadolu Lisesi mezunu olup, %63,13’ü annesi ve babası ile birlikte yaşamaktadır. Tablo 1 anne ve baba eğitim düzeyleri açısından incelendiğinde ankete katılan öğrencilerin annelerinin %26,25’i ortaokul mezunu, babalarının %31,88’i lise mezunudur. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu tek kardeşe sahiptir. Öğrencilerin 50’si 2.ve 3.sınıf öğrencilerinden 60’ı ise 4.sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

Anket çalışmasında öğrencilere genel ağırlık not ortalamalarının (GANO) kaç olduğu da sorulmuştur. Minimum GANO 1,2 iken maksimum GANO değeri 3,61 olarak gerçekleşmiştir. Ankete katılan öğrencilerin ortalama notları 2,45 standart sapması ise 0,51 olarak elde edilmiştir.

Katılımcıların umutsuzluk düzeyi ile seçecekleri bir işteki iş önceliği, iş deneyimi ve iş bulma ümidi ile ilgili düşüncelerini yansıtan frekans dağılımları Tablo 2 ve Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeyleri

	Ortalama	Std.sapma	Minimum	Maksimum
Umutsuzluk Düzeyi	5,275	4,26	0	19

Katılımcıların umutsuzluk ortalamaları incelendiğinde 5,275 olarak elde edilmiştir. Elde edilen umutsuzluk ortalaması değerinden öğrencilerin hafif umutsuzluk düzeyinde oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Seçilen Değişkenlere Göre Dağılımı

		Kişi sayısı	%
<i>İş deneyimi</i>	Var	117	73,13
	Yok	43	26,88
<i>İş Bulma Ümidi</i>	Evet	120	75
	Hayır	40	25
<i>İş bulabilmeyi ümit edilen süre</i>	0-11 ay	97	60,63
	12-23 ay	52	32,5
	24+	11	6,88
<i>İşsizlik kaygısı sebebi</i>	Ekonomideki istihdam zorlukları	80	50
	Genel işsizlik kaygısı	53	33,13
	Niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği	14	8,75
	Kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği	9	5,63
	Çevresel ve sosyal baskı	4	2,5

Öğrencilerin %75'nin mezun olduktan sonra iş bulmayı ümit ederken, araştırmaya katılanların %60,63'ü 0-11 ay arasında %32,5'u ise 12-23 ay arasında iş bulabilmeyi ümit etmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %73'nün iş deneyimi bulunmaktadır.

Çalışmada aynı zamanda öğrencilere işsizlik kaygılarına en çok sebep olan nedenlerde sorulmuştur. İlk sırada ekonomideki istihdam zorlukları yer alırken bunu genel işsizlik kaygısı, niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği izlemektedir. Çevresel ve sosyal baskı işsizlik kaygısında en son sebep olarak bulunmuştur. Aynı zamanda ankete katılan öğrencilerden iş önceliklerini sıralamaları istenmiştir. İş önceliği ile ilgili sıralama sonuçlarına göre en önemli önceliğin *para kazanmak* olduğu onu sırasıyla, *statü sahibi olmak*, *sosyal güvenceye sahip olmak*, *kendini gerçekleştirmek için bir araç*

seçeneği izlemiştir. En az önem verilen iş önceliği ise *topluma yararlı insan olmak* seçeneğidir.

Elde edilen bulgular yorumlanacak olursa öğrencilerin mezun olduktan kısa bir süre sonra yaklaşık 1 yıl içerisinde iş bulmayı ümit ederken, ekonomideki istihdam zorlukları ve genel işsizlik sorunun öğrencilerde işsizlik kaygısına sebep olduğu saptanmıştır. Hem iş bulmak için ümit edilen sürenin kısa olması hem de iş ümidinin yüksek çıkmasının sebebi olarak araştırmaya katılan öğrencilerin %73'nün iş deneyimi olması gösterilebilir.

İş bulma ümidi, iş deneyimi ve cinsiyete göre genel umutsuzluk düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi; iş bulmayı ümit edilen süreye göre umutsuzluk puanlarının benzeyip benzemediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) gerçekleştirilmiştir. Analizlere geçilmeden önce testlerin yapılabilmesi için gerekli olan varsayımlar test edilmiştir. Levene homojenlik testi sonucuna göre test istatistiği 1,228 ve kuyruk olasılığı 0,299 olarak bulunmuş olup, 0,05 anlam düzeyinde homojenlik varsayımının gerçekleştiği görülmüştür. Varsayımların sağlanmasından sonra analizler gerçekleştirilerek elde edilen sonuçlar aşağıdaki tablo yardımıyla özetlenmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin İş Bulma Ümidi, İş Deneyimi, İş Bulmayı Ümit Ettikleri Süre ve Cinsiyete Göre Genel Umutsuzluk Düzeyi Ortalamaları

		Umutsuzluk puanı	Testler	
			Test İstatistiği	p
<i>İş deneyimi</i>	Var	4,81	t testi=0,6194	0,5366
	Yok	5,33		
<i>İş Bulma Ümidi</i>	Evet	4,30	t testi=5,3922	0,000
	Hayır	8,175		
<i>Cinsiyet</i>	Kadın	5,018	t testi=1,1320	0,2594
	Erkek	5,84		
<i>İş bulabilmeyi</i>	0-11 ay	4,26	F	0,000

<i>ümit edilen süre</i>	12-23 ay	6,60	testi=10,070	
	24+	9,22		

Öğrencilerinin iş bulma ümidi, iş deneyimi ve cinsiyet açısından umutsuzluk puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için gerçekleştirilen t testi sonucuna göre, iş bulma ümidi açısından öğrencilerin umutsuzluk ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). İş bulma konusunda karamsar olan, mezun olduktan sonra iş bulabileceğini düşünmeyenlerin umutsuzluk puanları daha yüksek bulunmuştur. İş deneyimi açısından umutsuzluk puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmasa da daha önce bir iş tecrübesi olan öğrencilerin olmayan öğrencilere göre umut düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında ise erkeklerin umutsuzluk puanı daha yüksek gözükse de kızların umutsuzluk puanıyla aralarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Cinsiyet umutsuzluk düzeyine etkisinin araştırıldığı başka çalışmalarda da (Doğan, 2012; Şahin, 2002; Tekin ve Filiz 2008; Kırımoğlu 2010; Kula ve Saraç 2017; Demirel, Yılmaz ve Üngören, 2015, Küçük, Usta ve Torpuş. 2019) benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Mezun olduktan sonra iş bulmayı ümit edilen süre açısından öğrencilerin umutsuzluk puanlarını karşılaştırmak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. İş bulma süresinin 0-11 ay olacağını düşünen öğrencilerin umutsuzluk puanının, iş bulma sürelerini 12-23 ay ve 24+ üzeri olarak düşünen öğrencilere göre daha düşük olduğu görülmüştür. Üç grup arasında en yüksek umutsuzluk puanına sahip olanlar, 24 ay ve üzerinde iş bulmayı ümit edenler olmuştur.

İş önceliğinin umutsuzluk düzeyinde bir etkisi olup olmadığını incelemek amacıyla öğrencilerin seçtikleri iş önceliklerine göre umutsuzluk puanları verilmiştir. İş önceliği para kazanmak olarak belirten öğrencilerin umutsuzluk düzeyinin en yüksek olduğu bulunurken, bunu statü sahibi olmak sosyal güvenceye sahip olmak izlemiştir. İş önceliği ile umutsuzluk bulgularını bir arada değerlendirildiğinde, gençler için bir iş sahibi olmak, topluma yararlı bir insan olmak veya kendini gerçekleştirmek için bir araç olmaktan ziyade, sosyal güvenceyi sağlaması veya para kazanmak açısından önem arz etmektedir (Dursun ve Aytaç, 2012: 384).

Tablo 5. Öğrencilerin İş Önceliklerine Göre Umutsuzluk Puanları

	Ortalama	Standart sapma
Para kazanmak	5,275	4,30
Statü sahibi olmak	4,76	2,73
Sosyal güvenceye sahip olmak	4,375	4,16
Topluma yararlı insan olmak	4,20	3,84
Kendini gerçekleştirmek için bir araç	3,52	2,55

Çalışmanın bundan sonraki kısmında genel bulgulara ek olarak öğrencilerin umutsuz düzeyleri, iş bulma ümitleri, iş deneyimi ile ilgili düşünceleri sınıf bazında da analiz edilmiştir. Tablo 6’da öğrencilerin iş deneyimi, iş bulma ümidi, iş bulabilmeyi umut ettikleri süre, işsizlik kaygı sebebi ve umutsuzluk puanlarının sınıflara göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 6. Sınıf bazında Katılımcıların Bazı Değişkenler Açısından Dağılımı

		2.sınıf	3.sınıf	4.sınıf
		Kişi sayısı	Kişi sayısı	Kişi sayısı
<i>Staj</i>	Yok	34	36	1
	Var	16	14	59
<i>İş deneyimi</i>	Var	37	36	44
	Yok	13	14	16
<i>İş Bulma Ümidi</i>	Evet	36	38	46
	Hayır	14	12	14
<i>İş bulabilmeyi ümit edilen süre</i>	0-11 ay	28	25	44
	12-23 ay	16	22	14
	24+	6	3	2

<i>İşsizlik kaygısı sebebi</i>	Ekonomideki istihdam zorlukları	28	18	34
	Genel işsizlik kaygısı	15	24	14
	Niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği	5	5	4
	Kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği	1	2	6
	Çevresel ve sosyal baskı	1	1	2
	Umutsuzluk değeri	6,54	5,22	4,27

Tablo 6'dan da görüleceği üzere 4.sınıf öğrencilerinin neredeyse tamamının staj yaptığı ve %73'nün de bir iş deneyimi yaşadığı belirlenmiştir. 2.ve 3.sınıf öğrencilerinde staj yapanlarını oranı ne kadar az olsa da her iki sınıf içinde iş deneyimi olanların oranı yaklaşık %73'dür. İş bulma ümidinin Ekonometri bölümü öğrencilerinin her bir sınıf düzeyinde yüksek olduğu görülmektedir. İş bulma ümidinin sınıflara göre dağılımı incelendiğinde ise her üç sınıf da mezun olduktan sonra en geç 1 yıl içerisinde iş bulmayı ümit etmektedir. İşsizlik kaygı sebeplerinin sınıflara göre öncelikleri incelendiğinde 2. ve 4. sınıf öğrencilerinde ilk iki sırada sırasıyla ekonomideki istihdam zorlukları ve genel işsizlik kaygısı yer alırken 3.sınıflarda sıralama açısından tersi söz konusudur. Bundan sonraki sıralamalarda 2. ve 3. sınıflarda niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği ön plana çıkarken, son sınıf öğrencilerinde aldıkları eğitim ve bilgi sayesinde bu sık yerini kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliğine bırakmıştır. Son sınıf öğrencileri mezuniyet aşamasında olduklarından kendilerini arkadaşlarıyla kıyaslamakta, bunun sonucunda karamsarlığa kapılabilmektedirler.

Genel umutsuzluk düzeyi açısından sınıflar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiş elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 7. Sınıflara Göre Umutsuz Puanı İçin ANOVA Test Sonucu

Değişimin Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F test ist.	Sig.
Gruplar arası	141,9656	2	70,9828	4,04	0,01
Grup içi	2759,746	157	17,578		

Sınıflara göre umutsuzluk puanı açısından anlamlı bir fark bulunmuştur. Umutsuzluk puanı en yüksek olan sınıfın 2.sınıflardır. Böyle bir sonucun çıkmasındaki en önemli sebep bu öğrencilerin üniversite yaşamlarının daha ilk yıllarında olmalarından kaynaklanan niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği olduğu söylenebilir. Sınıf düzeyi açısından umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının araştırıldığı bazı çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Ehtiyar ve Üngören sınıflara göre öğrencilerin umutsuzluk düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olduğunu 3.sınıftaki öğrencilerin 1. sınıftaki öğrencilere göre daha umutsuz olduklarını saptamıştır. Tekin ve Filiz sınıflara göre anlamlı farklılık gösteren umutsuzluk düzeyinin 3. sınıfta öğrenim gören öğrencilerde 1. ve 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlemişlerdir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Umutsuz bireyler durumlarının iyileşmeyeceğine inanırlar. Üniversite öğrencilerinin öncelikli olarak ailelerinde ayrılmaları, yeni bir ortama ayak uydurmaları, geleceğe yönelik beklentileri, işsizlik kaygısı gençlerin geleceğe karamsar bakmalarına ve umutsuzluk hissine yol açabilmektedir. Geleceğe yönelik karamsar bakış açısı depresyonu tetiklemektedir. Kendilerini etkisiz olarak gören depresyondaki kişiler, kişisel sorunların kolayca içselleştirebilmek ve geleceğe yönelik umutlu bir beklenti içerisinde olamamak, sorunların çözülemez olduğu bir gelecek öngörmektedirler. Yaşadıkları sıkıntılar öğrencilerin umutsuzluğa sürüklenmesine neden olabilmektedir. Bu sebeple üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin ve bunun diğer değişkenlerle olan ilişkisinin belirlenmesi topluma olumlu katkılar sağlayacak, geleceğinden umutlu bireyler yetiştirmek adına önem arz etmektedir.

Ekonometri bölümü öğrencileriyle gerçekleştirilen bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak sadece son sınıf öğrencileri ile değil aynı zamanda farklı sınıflardaki üniversite öğrencilerinin umutsuzluk seviyeleri de belirlenmiştir. Örneklemin bu şekilde oluşturulması ile amaçlanan alınan eğitim ve öğrenim ile birlikte umutsuzluk seviyesindeki değişikliği gözlemlemektir.

Çalışmada farklı dillere çevrilen uluslararası çalışmalarda umutsuzluğu ölçmek için sıklıkla kullanılan Beck Umutsuzluk Ölçeği'nden yararlanılmıştır. Öncelikli olarak öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ortaya konulmuştur. Ankete katılan öğrencilerin 5,275 olarak elde edilen umutsuzluk ortalamaları öğrencilerin hafif umutsuzluk düzeyinde olduklarını göstermiştir.

Cinsiyete göre genel umutsuzluk düzeyi arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan test sonucunda anlamlı bir fark bulunmasa da erkeklerin umutsuzluk puanı kızlarınkinden daha yüksek elde edilmiştir. Benzer sonuca cinsiyet değişiminin umutsuzluk düzeyine etkisinin araştırıldığı başka çalışmalarda da (Doğan, 2012; Şahin, 2002; Tekin ve Filiz 2008; Kırimoğlu 2010; Kula ve Saraç 2017; Demirel vd. 2015, Küçük vd. 2019) rastlanmıştır.

Çalışmada aynı zamanda öğrencilerin iş bulma endişesi yaşayıp yaşamadığı da sorulmuş, öğrencilerin %75'nin mezun olduktan sonra iş bulmayı ümit ettiğinden, öğrencilerin iş bulma endişesi yaşamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin iş bulma ümidi ve iş deneyimine göre genel umutsuzluk düzeyi açısından fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan test sonucunda iş deneyimi açısından farklılık bulunmazken, iş bulma ümidi açısından öğrencilerin umutsuzluk ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İş bulma ümidi olmayanların umutsuzluk puanları daha yüksek hesaplanmıştır. Öğrencilerin umutsuzluk puanlarının iş bulmayı ümit ettikleri süre açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmış ve süre uzadıkça umutsuzluk durumlarının da aynı derecede artış gösterdiği belirlenmiştir. Umutsuzluk puanlarının iş önceliğine göre nasıl değiştiğinin de incelendiği çalışmada iş önceliği para kazanmak olarak belirten öğrencilerin umutsuzluk düzeyinin en yüksek olduğu bulunurken, bunu statü sahibi olmak sosyal güvenceye sahip olmak izlemiştir.

Araştırmanın sonraki kısmında öğrencilerin umutsuz düzeyleri, iş bulma ümitleri, iş deneyimi ile ilgili düşünceleri sınıf bazında da analiz edilmiştir. Genel umutsuzluk düzeyi açısından sınıflar arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmış ve umutsuzluk puanı en yüksek olan sınıfın 2.sınıflar olduğu bulunmuştur. Ehtiyar ve Üngören ile Tekin ve Filiz'in

çalışmalarında da sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. İş bulma ümidi en az olan sınıf yine 2.sınıflardır. Bu gruptaki öğrencilerin işsizlik kaygılarının sebepleri incelendiğinde ekonomideki istihdam zorluklarından sonra en önemli sebep niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği ön plana çıkmıştır. Bu da üniversite yaşamlarının daha ilk yıllarında olmalarından kaynaklanmaktadır.

Öğrencilerde umutsuzluğa sebep olan faktörlerin belirlenmesi, bu faktörlerle başa çıkabilmenin yollarının öğretilmesi, öğrencilerin umutsuzluğa kapılmamaları için desteklenmeleri gerekmektedir. Bu sebeple psikolojik hizmetlerin yanı sıra, öğrencileri mezuniyet sonrasındaki iş yaşamına hazırlayıcı, bulunduğu bölüm ve mezuniyet sonrasında onları bekleyen yaşam ile ilgili bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Bunun için üniversitelerde bu konu ile ilgili proje ve çalışmalara ağırlık verilmesinin, özellikle mezuniyet aşamasına gelen ve mezuniyet sonrasında yapacakları iş konusunda bilgi sahibi olmayan dolayısıyla umutsuzluğa kapılan öğrencilerin geleceğe yönelik, iş bulma kaygılarını da azaltmada yardımcı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ATROSZKO, P. A., WYSZOMİRSKA-GÓRA, M., ve WENTA, A. (2014). Coping strategies predicting hopelessness in female students—considerations for effective learning. In *Proceedings in EHC-The 3rd Electronic International Interdisciplinary Conference* (No. 1).
- AKÇÖLTEKİN, A. (2016). Türkiye üniversitelerindeki biyoloji öğrencilerinin sosyo-demografik değişkenler bakımından umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(2), 689-702.
- ASLAN, B. Y. (2015). Genç işsizliğe yönelik alan araştırması: üniversite öğrencileri arasında kaygı ve umutsuzluk. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 6(2), 71-86.
- BECK, A. T., WEİSSMAN, A., LESTER, D. ve TREXLER, L. (1974). The measurement of pessimism: The Hopelessness Scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42(6), 861-865.
- BECK A.T, STEER R.A, KOVACS M, GARRISON B. (1985). Hopelessness and eventual suicide: a 10-year prospective study of patients hospitalized with suicidal ideation. *American journal of Psychiatry*, 1(42), 559-563.

- DEMİREL, O.N, YILMAZ, Y. ve ÜNGÜREN, E. (2015). *Meslek yüksekokulu öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin Beck umutsuzluk ölçeğiyle belirlenmesi üzerine bir araştırma. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(16), 280-290.
- DOĞAN, P. (2012). Resim öğretmeni adaylarının umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36(36), 115-127.
- DURŞUN, S. ve AYTAÇ, S. (2009). Üniversite öğrencileri arasındaki işsizlik kaygısı. *Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 28(1), 71-84.
- DURŞUN, S. ve AYTAÇ, S. (2012). Üniversite öğrencilerinin işgücü piyasasına yönelik beklentileri ve iş deneyimleri ile umutsuzluk ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 373-388.
- DUMAN, S., TAŞĞIN, Ö. ve ÖZDAĞ, S. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu spor yöneticiliği bölümünde okuyan öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 11(3), 27-32.
- DUMAN, N., YILDIZ, İ. ve MISIRLI, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeyi ve bilişsel çarpıtmaları üzerine bir araştırma. *R&S-Research Studies Anatolia Journal*, 2(5), 207-213.
- DURAK, A., PALABIYIKOĞLU, R. (1994), Beck Umutsuzluk Ölçeği geçerlilik çalışması. *Kriz Dergisi*, 2(2), 311-319.
- EHTİYAR, R., ÜNGÜREN, E. (2008). Turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı seviyeleri ile eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 159-181.
- HANNA, D., WHITE, R., LYONS, K., MCPARLAND, M. J., SHANNON, C. ve MULHOLLAND, C. (2011). The structure of the Beck Hopelessness Scale: A confirmatory factor analysis in UK students. *Personality and Individual Differences*, 51(1), 17-22.
- HUEN, J. M., IP, B. Y., HO, S. M. ve YIP, P. S. (2015). Hope and hopelessness: The role of hope in buffering the impact of hopelessness on suicidal ideation. *PloS one*, 10(6).

- KHORMAIE, F., FARMANI, A. ve SOLTANI, E. (2014). Investigating the prediction role of patience as a moral construct and personality characteristics in the hopelessness of university students. *Medical Ethics Journal*, 8(28), 167-199.
- KIRIMOĞLU, H. (2010). Türkiye'deki beden eğitimi ve spor yüksek okulu son sınıf öğrencilerinin istihdam sorunu açısından umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(1), 37-46.
- KLIEM, S., LOHMANN, A., MÖBLE, T. ve BRÄHLER, E. (2018). Psychometric properties and measurement invariance of the Beck hopelessness scale (BHS): results from a German representative population sample. *BMC psychiatry*, 18(1), 110. doi:10.1186/s12888-018-1646-6
- KULA, K. Ş. ve SARAÇ, T. (2017). Üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi: Ahi Evran Üniversitesi örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 1-16.
- KÜÇÜK, U., USTA, G. ve TORPUŞ, K. (2019). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeyleri. *ACU Sağlık Bil Dergisi*, 10(3), 367-372.
- LESTER, D. (2013). Hopelessness in undergraduate students around the world: A review. *Journal of affective disorders*, 150(3), 1204-1208.
- OĞUZTÜRK, Ö., AKÇA, F. ve ŞAHİN, G. (2011). Üniversite öğrencilerinde umutsuzluk düzeyi ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin bazı değişkenler üzerinden incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 14, 173-184.
- PERCZEL FORINTOS, D., SALLAI, J. ve RÓZSA, S. (2010). Adaptation of the Beck hopelessness scale in Hungary. *Psihologiske teme*, 19(2), 307-321.
- POCH, F. V., VÍLLAR, E., CAPARROS, B., JUAN, J., CORNELLA, M. ve PEREZ, I. (2004). Feelings of hopelessness in a Spanish university population. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 39(4), 326-334.

- SEBER, G. (1991). Beck Umutsuzluk Ölçeğinin geçerliliği ve güvenilirliği üzerine bir çalışma Anadolu Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı Doçentlik Tezi, Eskişehir.
- SEBER, G., DILBAZ, N., KAPTANOĞLU, C. ve TEKİN, D. (1993). Umutsuzluk ölçeği: geçerlilik ve güvenilirliği. *Kriz Dergisi*, 1(3), 139-142.
- ŞAHİN, A. (2002). İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri üzerine bir araştırma. *İlahiyat Dergisi*, 13, 143-157.
- ŞAHİN, C. (2009). Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 271-286.
- ŞANLI KULA, K. ve SARAÇ, T. (2017). Fen edebiyat fakültesi öğrencilerinin kaygı ve umutsuzluklarının incelenmesi. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 26(2).
- ŞENGÜL, S. ve GÜNER, P. (2012). İlköğretim matematik öğretmenliği programına devam eden öğretmen adaylarının umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi. X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi. Niğde: Niğde Üniversitesi.
- TARHAN, S. ve BACANLI, H. (2015). Sürekli Umud Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 1-14.
- TEKİN, M., FİLİZ, K. (2008). Beden eğitimi ve spor yüksekokullarının antrenörlük eğitimi ve spor yöneticiliği bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin umutsuzluk ve boyun eğici davranış düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 27-37.
- TUIK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30691>
- ÜNGÜREN E. ve EHTİYAR R. (2008). Turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı seviyeleri ile eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 159-181.
- ÜSTÜN, G., DEDEKOÇ, Ş., KAVALALI, T., ÖZTÜRK, F., SAPÇI, Y. ve CAN, S. (2014). Üniversite son sınıf öğrencilerinin iş bulmaya ilişkin umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 200-221.
- YALÇIN, S., AÇIKGÖZ, İ. (2014). Sağlık Bilimleri Fakültesi son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılması. *Mustafa*

Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11 (26), 259-270.

ZHOU, L., CHEN, J., LIU, X., LU, D. ve SU, L. (2013). Negative cognitive style as a mediator between self-compassion and hopelessness depression. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 41(9), 1511-1518.

<https://www.ibm.com/tr-tr/analytics/spss-statistics-software>